

knooppunt van publiekscommunicatie over wetenschap en techniek

Evaluatie van Stichting Weten

Samenvattend rapport

Stichting Weten, Amsterdam, 16 oktober, 2003

Evaluatie van Stichting Weten

Samenvattend rapport

Stichting Weten, Amsterdam, 16 oktober, 2003

Colofon

Uitgave

Stichting Weten
Postbus 61231
1005 HE Amsterdam
bureau@weten.nl
www.weten.nl

Projectgroep Drs. C.J. van Stijn, drs. E.H. Jansen MCM RA, Ordina Public Management Consulting
Drs.ing. A.L. Loos, dr. R.R. Braam, drs. J. Voltman, Stichting Weten

Eindredactie Interne & Externe Communicatie, Stichting Weten

Vormgeving de Vormers, Utrecht

Druk Nauta Zutphen, Zutphen

Auteursrechten voorbehouden

Gebruik van de inhoud van deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Visie bestuur	5
1. Inleiding	7
2. Stichting Weten	9
2.1 Beoordeling primaire criteria	9
2.2 Beoordeling secundaire criteria	16
2.3 Beoordeling tertiaire criteria	18
3. De rol van de overheid	21
4. WTC-systeem	23
5. Toekomstverkenning	25
6. Conclusies en Samenvatting	27
Bijlagen	29
1. Lijst van geïnterviewde organisaties (vertegenwoordigers van)	29
2. Lijst van voornemens en realisaties	30
3. Expertisefunctie	33
4. WTC-systeem	34
5. Organisatie planperiode 2001 - 2004	35

Visie bestuur

In opdracht van Stichting Weten is door Ordina Public Management in samenwerking met het bureau van de stichting een grondige evaluatie uitgevoerd van het functioneren van Stichting Weten. Deze evaluatie betreft het Meerjarenplan 2001-2004 in relatie tot het overheidsbeleid en het systeem van Wetenschaps- en Techniekcommunicatie (WTC) in Nederland. Ook zijn de aanbevelingen uit de evaluatie door de commissie Galjaard uit 1999, en de beleving van het functioneren van Stichting Weten in het werkveld onderzocht.

Conclusie uit deze evaluatie is dat Stichting Weten positief scoort op de diverse elementen van de afspraak die zij met de rijksoverheid heeft gemaakt (het Meerjarenplan 2001 - 2004). Stichting Weten heeft de afgesproken voornemens en output volgens het Meerjarenplan nu al grotendeels gerealiseerd, ruim halverwege de planperiode. Ook de aanbevelingen van de commissie Galjaard zijn opgevolgd en vrijwel allemaal gerealiseerd. Uit gesprekken in het werkveld valt op te maken dat de afspraken uit het Meerjarenplan niet altijd bekend zijn, of dat er andere verwachtingen leven. Het is daarom belangrijk meer aandacht te geven aan het profiel van Stichting Weten en de communicatie daarover in haar omgeving.

De stichting functioneert in een WTC-systeem dat wordt gekenmerkt door diverse actoren met zeer uiteenlopende doelstellingen. In de context van het ambitieuze overheidsbeleid (BBB-nota) wordt Stichting Weten veelal gezien als de belangrijkste actor in de uitvoering van die overheidsdoelstellingen. Verschillende actoren in het WTC-systeem blijken verschillende percepties te hebben ten aanzien van het functioneren van de stichting als intermediaire organisatie. Stichting Weten wordt derhalve geconfronteerd met zeer uiteenlopende verwachtingen, bij een relatief beperkt budget.

Het bestuur van Stichting Weten trekt de volgende algemene conclusies:

- *Het belang dat wordt gehecht aan communicatie over wetenschap en techniek is sterk toegenomen;*
- *Het bestaan van uiteenlopende verwachtingen vraagt om een duidelijke strategiebepaling en regie ten aanzien van die communicatie;*
- *De functies die Stichting Weten vervult zijn meer dan ooit van belang.*

Het bestuur is van mening dat een *krachtige regie van de wetenschaps- en techniekcommunicatie van groot belang is voor de verdere ontwikkeling van de Nederlandse kennissamenleving.* Het bestuur biedt graag zijn diensten aan om in de nabije toekomst mede vorm te geven aan zo'n krachtige regie.

Prof.dr. Frans A. van Vught

*Voorzitter Bestuur
Stichting Weten*

1. Inleiding

Dit is de samenvatting van de evaluatie van Stichting Weten over de periode januari 2001 - zomer 2003. Stichting Weten heeft het initiatief genomen tot deze evaluatie, naar aanleiding van het besluit begin 2003 van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap tot een vervroegde evaluatie van Stichting Weten. Doel van de evaluatie is een helder beeld te verkrijgen van het functioneren van Stichting Weten, voortvloeiend uit haar Meerjarenplan 2001 - 2004, in relatie tot het overheidsbeleid en het 'systeem' van Wetenschaps- en Techniekcommunicatie (kortweg WTC) in Nederland. Daarbij is gekeken naar de mate van realisatie van het Meerjarenplan (naar voornemens, de outputcriteria en aanbevelingen van de Commissie Galjaard), de beleving van Stichting Weten in haar werkomgeving, en - vanuit een systeembenadering - naar de rol van de overheid, het WTC-systeem zelf. Ordina Public Management Consulting heeft de evaluatie uitgevoerd. De eindverantwoordelijkheid voor de evaluatie ligt bij het bestuur van Stichting Weten.

Stichting Weten

Stichting Weten is een onafhankelijke intermediaire organisatie in het veld van Wetenschaps- en Techniekcommunicatie (WTC) in Nederland. Haar missie is omschreven in het Meerjarenplan 2001 - 2004: *Stichting Weten bevordert de communicatie tussen het brede publiek en de wetenschap(pers) over wetenschap en techniek, zodat bij het publiek de algemene kennis en het inzicht in wetenschap, in (nieuwe) wetenschappelijke ontwikkelingen en hun maatschappelijke consequenties, en in het wetenschapsbedrijf (en het belang daarvan voor de maatschappij) toeneemt.* Vanuit (drie) hoofdfuncties wordt output gerealiseerd op (zeven) aandachtsgebieden die afgesproken zijn met de overheid.

Werkwijze evaluatie

Er is deskresearch uitgevoerd, gericht op de analyse van de voornemens uit het Meerjarenplan 2001-2004 en de output-indicatoren. Centrale vraag daarbij: wat heeft Stichting Weten inmiddels gerealiseerd en waar zitten nog 'witte plekken'? Daarnaast zijn interviews gehouden met 26 organisaties uit het WTC-veld (bijlage 1). Onder de geïnterviewden bevonden zich vertegenwoordigers van de wetenschap, experts uit de WTC-wereld, het bedrijfsleven, intermediaire organisaties, WTC-uitvoerders en de media. Er is uitgebreid met hen gesproken over Stichting Weten, het overheidsbeleid en het systeem van WTC. Het geheel overziend is - vanuit een systeemgerichte analyse - tentatief een aantal constatering gedaan die van belang zijn voor het WTC-beleid.

Evaluatiekader

Voor de evaluatie van Stichting Weten is het volgende kader gehanteerd:

Primaire criteria

1. De mate van realisatie van het Meerjarenplan 2001 - 2004

Het Meerjarenplan is het contract tussen de rijksoverheid en Stichting Weten. De mate van realisatie door de stichting van het Meerjarenplan vormt derhalve de kern van het evaluatiekader. Er dient rekening te worden gehouden met het feit dat de planperiode pas halverwege is.

2. Score op de overeengekomen outputindicatoren

De outputindicatoren zijn overeengekomen om een meer objectieve maatstaf te hebben voor de beoordeling van de prestaties van Stichting Weten en als bijdrage in het streven naar sterkere outputgerichtheid in het overheidsbeleid (VBTB).

Secundaire criteria

3. Mate van realisatie van de Galjaard-aanbevelingen

De aanbevelingen van de Commissie Galjaard door Stichting Weten vormen in strikte zin geen evaluatiecriteria voor Stichting Weten. Volledigheidshalve wordt de mate van realisatie van deze aanbevelingen wel in de evaluatie van Stichting Weten meegenomen.

Tertiaire criteria

4. Het beeld (imago) van de stichting in haar werkomgeving

In welke mate stemt het beeld dat de omgeving van Stichting Weten heeft overeen met de verwachtingen?

5. De mate waarin de stichting gezag heeft verworven

Heeft Stichting Weten gezag verworven in de uitoefening van de drie functies: Makelen & Schakelen op Initiatieven, Expertise & Advies, en Financiële Dienstverlening (subsidieverstrekking)?

6. De mate van realisatie van multi-actor-financiering

Heeft Stichting Weten een groei in de medefinanciering door derden gerealiseerd?

Overheidsbeleid als context

In de beoordeling van de prestaties van Stichting Weten dient eveneens het overheidsbeleid (en de rol daarvan) te worden betrokken.

Het systeem van WTC als context

De prestaties van Stichting Weten dienen te worden geplaatst in het kader van de omgeving waarin Stichting Weten opereert, het totale WTC-veld.

2. Stichting Weten

2.1 Beoordeling primaire criteria

In deze paragraaf wordt ingegaan op de prestaties die Stichting Weten heeft geleverd tot het moment van deze evaluatie, ruim halverwege de planperiode 2001 - 2004. Ten eerste gebeurt dit via de lijn van het Meerjarenplan 2001-2004, het contract tussen de rijksoverheid en Stichting Weten. Dit plan is goedgekeurd door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Economische Zaken en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, en kreeg op 5 januari 2001 de instemming van de Tweede Kamer. De mate van realisatie van de voornemens uit het Meerjarenplan vormt derhalve de kern van de evaluatie. Daarbij wordt tevens ingegaan op de scores van de stichting op outputcriteria, zoals met de overheid overeengekomen in het kader van verbetering van de outputgerichtheid van overheidsbeleid (VBTB).

Realisatie van het Meerjarenplan 2001-2004

Afgeleid van de missie en doelstelling van Stichting Weten is in het Meerjarenplan een aantal aandachtsgebieden onderscheiden, waarop de drie hoofdfuncties zijn gericht, zoals weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 - Aandachtsgebieden en hoofdfuncties Stichting Weten Meerjarenplan 2001-2004

Aandachtsgebieden	Hoofdfuncties		
	Landelijk & Regionaal Initiatief	Expertise & Advies	Financiële Dienstverlening
1. Versterking infrastructuur & Stimulering (regionale) initiatieven ¹	■		
2. Jaartheme & Wetenschap en Techniek Week	■		■
3. Informatie & Advies WTC-projecten		■	
4. Ondersteuning professionalisering WTC-sector		■	
5. Stimuleringsregelingen (Subsidies)		■	■
+1. Massamedia & ICT	■	■	■
+1. Verbreding Adoptierelaties Onderwijs	■		■

¹ Samenvoeging van de twee aandachtsgebieden genoemd in Meerjarenplan 2001 - 2004 Stimulering en afstemming van landelijke WTC-initiatieven en Versterking van de landelijke WTC-infrastructuur door een regio-impuls, december 2000.

Uit het Meerjarenplan 2001-2004 zijn, hoewel niet op die wijze vormgegeven in het plan, in totaal 31 voornemens te destilleren. De voornemens, en al dan niet de realisatie daarvan, zijn als volgt over de hiervoor genoemde aandachtsgebieden verdeeld:

Tabel 2 - Gerealiseerde voornemens Meerjarenplan 2001 - 2004

Nr.	Aandachtsgebied	Voornemens			
		In MJP 2001 - 2004	Gerealiseerd tot zomer 2003	Realisatie in periode 2003 - 2004	Extra gerealiseerd
1.	Versterking infrastructuur & Stimulering (regionale) initiatieven	7	5	2	2
2.	Jaarthema & Wetenschap en Techniek Week	4	4	-	-
3.	Informatie & Advies WTC-projecten	4	3	1	-
4.	Ondersteuning professionalisering WTC-sector	4	4	-	-
5.	Stimuleringsregelingen (Subsidies)	5	4	1	-
+1.	Massamedia & ICT	5	4	1	-
+1.	Verbreding Adoptierelaties Onderwijs	2	2	-	-
	Totaal	31	26	5	2
	Percentages	100%	84%	16%	6%

Uit analyse - volgens de onderzoekers - blijkt dat:

- Bijna 85% van de 31 in het meerjarenplan genoemde voornemens zijn vrijwel of geheel gerealiseerd (zie ook bijlage 2) per zomer 2003, dus ruim halverwege de looptijd van het meerjarenprogramma;
- Dit is bijzonder, als bedacht wordt dat het jaar 2001 een ombouwjaar was voor Stichting Weten naar haar nieuwe rol (van uitvoerder naar 'makelaar en schakelaar');
- 2003 het jaar is van de aantoonbare (beleids)verandering van Stichting Weten: het focussen wordt verder doorgevoerd en voor (en door) het WTC-veld wordt een verveelvoudiging van (een aantal) producten gerealiseerd;
- In de resterende planperiode zal Stichting Weten - volgens de onderzoekers - de openstaande 5 voornemens zeker realiseren.

Een greep uit het geheel van voornemens en realisaties mag dit illustreren voor dit samenvattend rapport.

Voorbeelden van voornemens en realisatie

Stichting Weten heeft de regie gevoerd (voornemen) over uitvoering van de publiekscampagne Eten & Genen voor de commissie Terlouw. Voor de Floriade is een samenwerking gerealiseerd voor een expositie rond biotechnologie, de 'bioboorn', die na dit evenement is opgenomen in het science centrum Ecodrome.

Er is een Landelijk Platform voor Publiek, Wetenschap en Techniek gerealiseerd dat elk jaar een Jaarthema voor de WTC vaststelt (voornemen). Het Platform heeft Jaarthema's vastgesteld (voornemen) voor 2002 (*Veiligheid*), voor 2003 (*Kwaliteit van Leven*), voor 2004 (*Gebruik je Hersens!*) en 2005 (*Genomics*) en deze ook tijdig bekend gemaakt

(voornemen). De Wetenschap en Techniek Week is gekoppeld aan het Jaarthema (voornemen) en via financiering van projecten in competitie op het Jaarthema is in 2002 evenveel bereik gerealiseerd als op de 'vrije' projecten (voornemen).

Op het gebied van voornemens ten aanzien van (publieks- en WTC-)monitoring heeft Stichting Weten onderzoek laten verrichten door SWOKA naar publiekshoudingen ten opzichte van WTC, en bijgedragen aan een soortgelijke studie door het SCP en aan een studie naar het WTC-aanbod door NIPO-consult. Voor de Vereniging Science Centra heeft Stichting Weten een benchmarkstudie verricht waarin prestaties van Nederlandse centra worden vergeleken met toonaangevende centra in het buitenland. Recent heeft de stichting in samenwerking met Stichting Nederland Kennisland een eerste overzicht opgesteld en gepubliceerd van kengetallen voor WTC (in zes compartimenten) voor Nederland in vergelijking met andere landen in Europa.

Een ander illustratief voorbeeld is het realiseren van activiteiten gericht op het ondersteunen van de professionalisering (voornemen). De kennisontwikkeling en -overdracht en bijeenkomsten gericht op versterking van de (praktijk-)kennis van WTC-professionals zijn geïntensiveerd (zie tabel 3). In 2003 heeft Stichting Weten een enorme (positieve) ontwikkeling doorgemaakt. Dit zowel in output, als in facilitering van het WTC-veld. Daarnaast verhuisde Stichting Weten in het voorjaar van 2003 naar (de bovenste etages van) het landelijk centrum voor Wetenschapscommunicatie, NEMO te Amsterdam. Ze kwam daarmee in het knooppunt van het landelijk WTC-netwerk en diverse regionale netwerken te zitten.

Uit tabel 3 blijkt dat de productie met betrekking tot kennis- en expertiseontwikkeling in 2003 verviervoudigd is. In de sfeer van beeldbepalende events voor kennisoverdracht en ondersteuning professionalisering werd een verdrievoudiging gerealiseerd.

Tabel 3 - Kenniscommunicatie en -events 2001 - 2004 (aantal producten)

Vorm	Jaar				
	2000 (nulmeting)	2001	2002	2003 (prognose)	2004 (streefwaarde)
Kennisontwikkeling	2	2	3	16	16
Kennisoverdracht & -uitwisseling	13	12	12	13	13
WTC-informatie & communicatie	3	7	11	13	13
Interactieve WTC-communicatie	3	4	5	5	5
Beeldbepalende evenementen voor kennisoverdracht en -uitwisseling	3	3	5	17	15

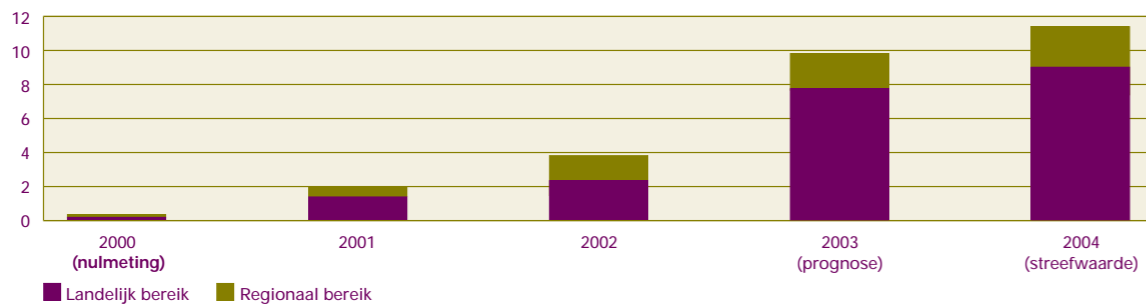
De in Nederland aanwezige kennis omtrent doelgroepen is in kaart gebracht (voornemen) en in een toegankelijk rapport gepubliceerd en verspreid onder actoren in het uitvoeringsveld. Het aantal praktijkgerichte studies is opgevoerd (voornemen) als een vervolg op de in 2002 afgesloten Van Marum Lezingenreeks waarin bijna 20 professionals hun visie op (aspecten van) WTC hebben neergelegd.

Een ander voornemen is het realiseren van een aanbod aan cursussen voor onderzoekers, gericht op het verwerven van communicatievaardigheden en -inzichten die nodig zijn om in de media en naar het publiek hun (wetenschappelijke)

kennis effectief uit te kunnen dragen. Naast een - in samenwerking met bestaande aanbieders opgestelde - brochure 'Trainingen kenniscommunicatie' is een interactieve cd-rom voor zelfstudie verspreid onder promovendi verbonden aan onderzoekscholen en -instituten en/of NWO-bursalen.

In goed overleg met de omroepen is in 2001 het Fonds voor Wetenschapsredacteuren ingesteld, om wetenschap op televisie (en radio) te stimuleren. Het bereik van diverse programma's, dat mogelijk gemaakt werd met gelden uit het Fonds, bedroeg in 2001 ca. 2 miljoen en in 2002 ca. 4 miljoen kijkers, deels landelijk en deels regionaal (figuur 1).

Figuur 1 - Bereik Fonds voor Wetenschapsredacteuren 2000 - 2004 (# personen x 1 miljoen)

Op de extra aandachtsgebieden uit het Meerjarenplan zijn voornemens gerealiseerd m.b.t. adoptierelaties, middels een verkennende studie, de facilitering van adopties via universiteiten (financiële bijdragen), en via bedrijven (realisatie en implementatie via Jet-Net). Daarnaast is inzet op massamedia & ICT gerealiseerd via het (eerdergenoemde) Fonds voor Wetenschapsredacteuren en via de succesvolle ontwikkeling van Kennislink als kwaliteitswebsite die scholieren toegang biedt tot informatie over wetenschap en techniek.

Wat betreft het voornemen om extra financiering uit de markt te behalen op activiteiten is volgens het Meerjarenprogramma (pas) in 2004 een beperkt bedrag te realiseren (voornemen). Vanuit het streven naar verbreding van WTC-financiering (multi-actorfinanciering) heeft Stichting Weten nu al voor projectsubsidies de eis verruimd naar minimaal twee aanvragende partijen. Daarnaast is inzet van bredere financiering bevorderd door stimuleren en schakelen op initiatieven, in het kader van de Adoptierelaties (via Jet-Net en kennisinstellingen), en bredere financiering in natura, zoals via partners in Kennislink.

Score op de output-indicatoren

In het voorjaar van 2002 is met de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Economische Zaken de afspraak gemaakt om jaarlijks in de voortgangsrapportage te rapporteren over een aantal *outputcriteria*. De afgesproken set indicatoren moet een beeld geven van de prestaties van Stichting Weten op de in het Meerjarenplan afgesproken resultaatgebieden. De output staat ook in relatie tot de beoogde beleidsresultaten vastgelegd in de nota Boeiend, Betrouwbaar en Belangrijk (de BBB-nota). De outputcriteria hebben enerzijds betrekking op de realisatie van het beleid en anderzijds op de efficiency van Stichting Weten. De beleidsmatige outputcriteria zijn betrokken op de drie hoofdfuncties van de stichting:

- Makelaar Landelijke & Regionale Initiatieven;
- Expertise & Advies WTC;
- Financiële Dienstverlening WTC.

Naast de beleidsmatige criteria geven de efficiencycriteria inzicht in de productiviteit en de perceptiekosten van Stichting Weten.

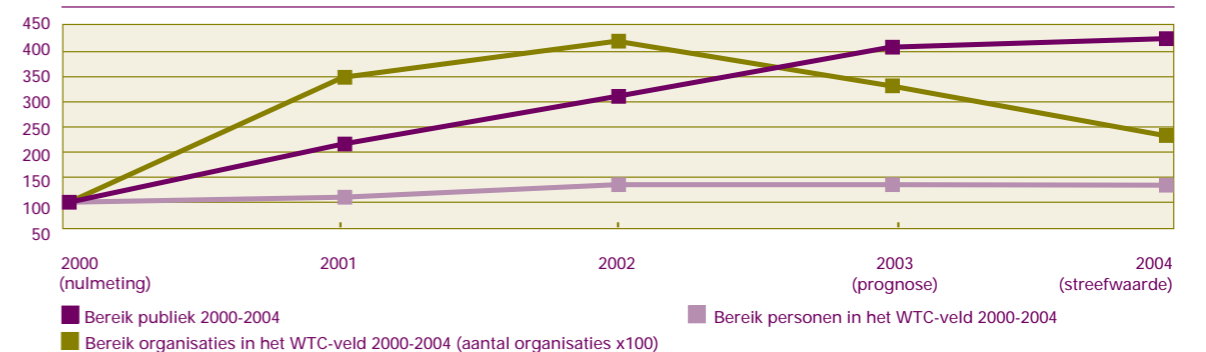
In de Verantwoordingsrapportage 2002 van Stichting Weten is veel cijfermateriaal aanwezig, dat in lijn met de (overeengekomen) outputcriteria op concrete projecten en voornemens informatie geeft over de realisatie van de hoofddoelstellingen van de outputcriteria.

Analyse van dit materiaal levert de volgende conclusies op:

- De streefwaarden (in de vorm van richtingen en trends) bij de outputfunctie *Makelaar Landelijke en Regionale Initiatieven* zijn in belangrijke mate gerealiseerd. Voor vrijwel alle streefwaarden is directe informatie geleverd;
- Voor de output functie *Landelijk expertisecentrum WTC* is informatie geleverd omtrent het aantal personen (professionals) dat wordt bereikt. Hier is een duidelijke toename te constateren. De feitelijke kennisname bij organisaties is (nog) niet expliciet in beeld gebracht. Wel is informatie geleverd omtrent het criterium waardering, dat goede scores laat zien voor de activiteiten die gemonitord zijn;
- De streefwaarden bij de functie *Financiële Dienstverlening* als activiteiten voor het WTC-veld worden alle gehaald;
- De streefwaarden met betrekking tot *de efficiency* van de Stichting Weten worden gerealiseerd.

Het totale bereik van Stichting Weten op de gebieden publiek, organisaties in het WTC-veld en personen in het WTC-veld laat een duidelijke toename zien (figuur 2).

Figuur 2 - Outputgegevens Stichting Weten 2000 - 2004 (2000 = geïndexeerd op 100)

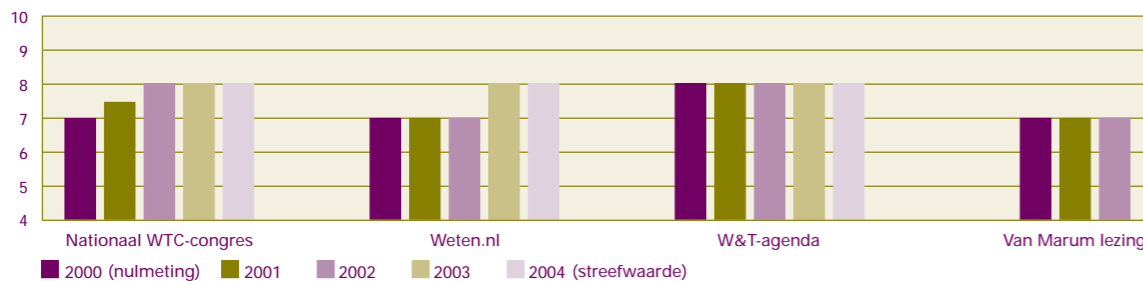

Het totale publieksbereik op activiteiten van derden is in de periode 2000 tot einde 2002 toegenomen van bijna 3 miljoen tot ruim 9 miljoen deelnemers, bezoekers en kijkers. Deze toename is gevolg van nieuwe inzet op massamedia en ICT, zoals het Fonds voor Wetenschapsredacteuren en Kennislink, en groei op bestaande activiteiten, zoals de Wetenschap en Techniek Week. Ook is het aantal betrokken organisaties bij publieksactiviteiten en professionalisering sterk toegenomen. Professionals in het veld is meer aangereikt aan WTC-leermiddelen en -informatie. De deelname

aan het nationaal WTC-congres is gegroeid evenals de afname van vakuitgaven en de deelname aan trainingen kenniscommunicatie voor onderzoekers.

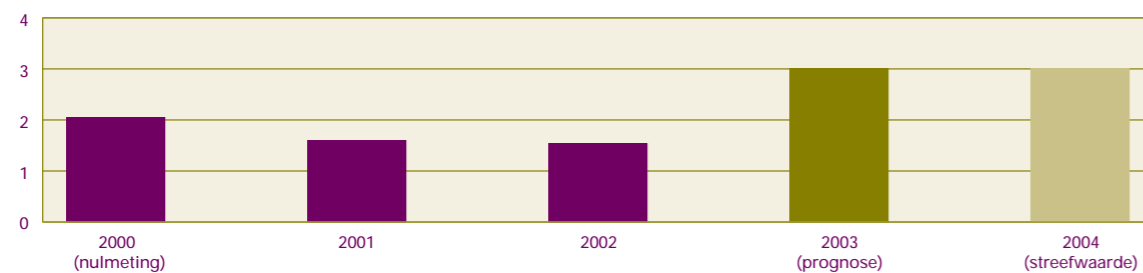
Onderzoek naar de *klanttevredenheid* op inzet van professionaliseringsactiviteiten - waarbij een langere periode in ogenschouw is genomen - laat een ruim voldoende tot goede waardering zien (figuur 3).

Figuur 3 - Waardering WTC-veld van professionaliseringsactiviteiten

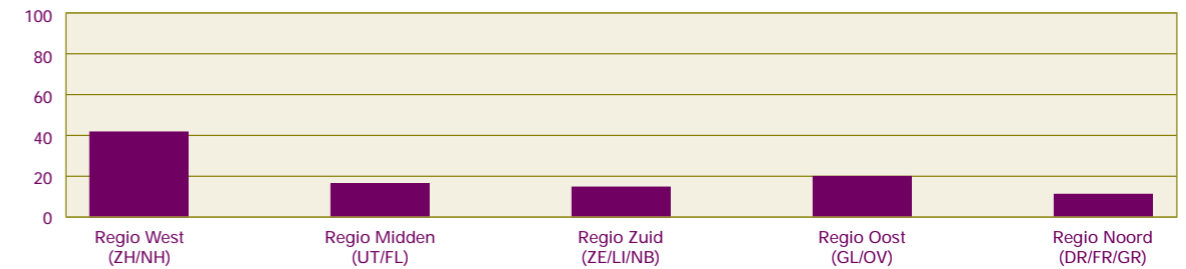
De media-impact van de Wetenschap en Techniek Week is licht gedaald over de jaren 2001 en 2002, terwijl voor 2003 een enorme groei is voorzien i.v.m. koppeling met een nieuw tv-programma waarin wetenschap wordt gepopulariseerd (figuur 4).

Figuur 4 - Media-impact Wetenschap en Techniek Week 2000 - 2004 (advertentiewaarde mediaberichten x € 100.000)

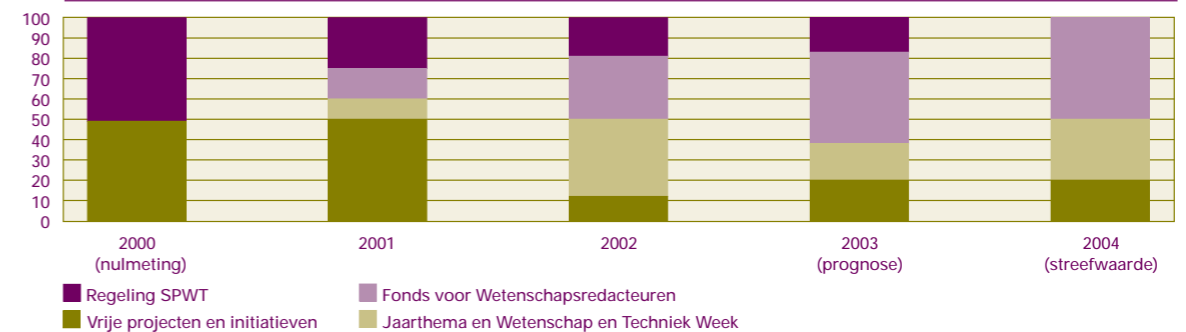
De activiteiten in het kader van de Wetenschap en Techniek Week zijn gespreid over het land aangeboden, ongeveer conform inwonertal van de onderscheiden regio's (figuur 5).

Figuur 5 - Spreiding deelnemende organisaties Wetenschap en Techniek Week 2002 (in procenten)

In de financiële dienstverlening is in periode 2000 - 2002 meer focus gerealiseerd op projectactiviteiten, door afbouw exploitatiesubsidies, invoering en groei van themagebonden financiering, en realisatie van meer wetenschap op televisie (en radio) door de invoering van het Fonds voor Wetenschapsredacteuren (figuur 6).

Figuur 6 - Financiële bijdrage Stichting Weten 2000 - 2004 (in procenten)

Door Stichting Weten wordt jaarlijks ruim een miljoen euro bijgedragen aan publieksactiviteiten van derden via diverse stimuleringsregelingen²:

2001: 1.2 miljoen euro

2002: 1.2 miljoen euro

2003: 1.3 miljoen euro

De perceptiekosten zijn de bureaunkosten die gemaakt worden voor realisatie van de stimuleringsregelingen, als percentage van het totaal aan hiermee gemoeide middelen. De perceptiekosten bedragen in de planperiode respectievelijk 9.2% in 2001, 8.3% in 2002 en 4.0% in 2003. Dit betekent dat de efficiency van de financiële dienstverlening is toegenomen, en in 2003 zelfs is verdubbeld (zie tabel 4).

² Op basis jaarverslagen/jaarplan Stichting Weten; totaalcijfers voor regeling SPWT, Fonds voor Wetenschapsredacteuren, stimuleringsregelingen Jaartheme en Breed Publiek, op basis verleende bedragen, deels achteraf nog vast te stellen.

Tabel 4 - Efficiency Financiële Dienstverlening Stichting Weten*

	Jaar				
	2000 (nulmeting)	2001	2002	2003	2004 (streefwaarde)
Efficiency	0,11	0,11	0,12	0,25	0,25

* Efficiency als reciproque van de perceptiekosten

Conclusies op basis van primaire criteria

- Stichting Weten heeft haar overeenkomst met de rijksoverheid, zoals neergelegd in het Meerjarenplan 2001-2004 vrijwel geheel gerealiseerd, terwijl zij nog pas halverwege de planperiode is en 2001 een overgangsjaar was;
- In 2003 worden aantoonbare (beleids)wijzigingen gerealiseerd: meer focus en een verveelvoudiging van (een aantal) producten voor (en door) het WTC-veld;
- Stichting Weten realiseert met betrekking tot de outputcriteria het merendeel van de streefwaarden.

Constateringen voor de toekomst

- Voor het vereenvoudigen van het bepalen van de stand van realisatie is het nuttig voornemens nog explicieter - in de vorm van actiepunten - te benoemen, en faciliteringsactiviteiten te voorzien van een (kwantitatief) maatgevend niveau;
- Met de opgedane ervaring kan de set van outputcriteria en de wijze van meting op punten worden bijgesteld.

2.2 Beoordeling secundaire criteria

Realisatie van aanbevelingen Commissie Galjaard

In mei 1999, ruim twee jaar na de oprichting op 1 januari 1997, is Stichting Weten (reeds eerder) geëvalueerd. Dit werd vastgelegd in het rapport *Kiezen voor Kracht en Kwaliteit, Rapportage van de evaluatie van Stichting Weten*, ook wel het rapport van de Commissie Galjaard genoemd.³ Daarin werd een beschrijving van de situatie gegeven naar verschillende actoren. Onderscheiden werden *de overheid* (in zijn algemeenheid), de ministeries (d.w.z. de done-rende ministeries OCenW, EZ en LNV) en *Stichting Weten*. Voor ieder van deze actoren werden heldere en concrete aanbevelingen geformuleerd (zie tabel 5).

³ *Kiezen voor Kracht en Kwaliteit. Rapportage van de evaluatie van de Stichting Weten.* Evaluatiecommissie o.l.v. de heer prof.dr. H. Galjaard. Den Haag, 12 mei 1999.

Tabel 5 - Gerealiseerde aanbevelingen Commissie Galjaard

Nr.	Actoren	Aanbevelingen	
		Aantal	Gerealiseerd tot zomer 2003
1.	Stichting Weten	11	11
2.	Betrokken ministeries	4	3
3.	Overheid	1	1
	Totaal	16	15

Conclusies inzake de Commissie Galjaard zijn volgens de onderzoekers:

- De gedane aanbevelingen door de commissie zijn per zomer 2003 alle gerealiseerd;
- Stichting Weten heeft daartoe in de planperiode 2001 - 2004 stelselmatig aan deze Galjaard-aanbevelingen gewerkt;
- Ook vrijwel alle aanbevelingen voor de betreffende andere actoren zijn gerealiseerd.

Centrale punten in lijn met de commissie Galjaard zijn de opstelling van de nota Wetenschap- en Techniekcommunicatie 'Boeiend, Betrouwbaar en Belangrijk' (BBB-nota) door de ministeries van OCenW, EZ en LNV, en het door Stichting Weten opgestelde Meerjarenplan 2001 - 2004, als onderdeel van implementatie. Op verzoek van de overheid (Tweede Kamerdiscussie) heeft Stichting Weten twee extra projecten/aandachtsgebieden op het gebied van massamedia, internet en onderwijs in haar meerjarenplan opgenomen. Het Meerjarenplan is door de betrokken ministers (OCenW, LNV en EZ) en door de Tweede Kamer geaccordeerd.

Voorbeelden van aanbevelingen en realisatie

In lijn met aanbevelingen van de commissie Galjaard heeft Stichting Weten haar bestuur en de formatie van het bureau van de stichting met het oog op realisatie van het Meerjarenplan 2001-2004 bijgesteld (aanbeveling).

Stichting Weten heeft haar nieuwe profiel van 'makelaar en schakelaar van het WTC-veld' beschreven in het Meerjarenplan 2001 - 2004. De doelgroepen zijn geïnformeerd over dit nieuwe profiel, o.a. door toezending van het meerjarenplan, jaarverslagen en via communicatie rond producten en diensten. In het meerjarenplan is de expertisefunctie nadrukkelijk als aparte functie opgenomen.

Als onderdeel van het expertisecentrum is gezorgd voor onderzoek dat informatie oplevert over de inzet en effectiviteit van wetenschaps- en techniekcommunicatie. In het rapport 'WTC in Kengetallen', dat Stichting Weten i.s.m. Nederland Kennisland in 2003 publiceerde, zijn voor zes onderscheiden deelsystemen van WTC monitoringgegevens vergaard en in vergelijking met andere Europese landen gepresenteerd. Hiermee is een belangrijke aanzet gegeven tot een inzichtelijke monitoring van de WTC in Nederland.

In het najaar van 2002 heeft Stichting Weten, ter voorbereiding op een nieuw nationaal meerjarenplan Wetenschap- en Techniekcommunicatie 2005 - 2010 (WTC) gezamenlijk met managementadviesbureau McKinsey & Company een verkenning uitgevoerd naar de invulling van het WTC-beleid in de komende jaren. De wensen en behoeften van het WTC-veld zelf waren daarvoor het uitgangspunt. De samenvatting van deze verkenning is opgenomen in hoofdstuk 5.

Conclusies prestaties op basis van secundaire criteria

- Stichting Weten heeft na het opleveren van het rapport van de commissie Galjaard (1999) stelselmatig gewerkt aan de daarin opgenomen aanbevelingen en deze alle gerealiseerd.

2.3 Beoordeling tertiaire criteria

Beleving Stichting Weten in haar werkomgeving

Missie, functie en imago

Vrijwel alle geïnterviewde (vertegenwoordigers van belangrijke WTC-) organisaties kunnen in grote lijnen instemmen met de missie van de stichting. Enkele respondenten vinden de missie te ruim. Bij WTC-uitvoerders, experts en vertegenwoordigers uit de wetenschappelijke hoek mist men naast kennisoverdracht aandacht voor het attitudeaspect of de interactie.

Het merendeel van de respondenten onderschrijft de drie functies van Stichting Weten: makelaar landelijke en regionale initiatieven, expertise en advies en financiële dienstverlening WTC. Als sterke punten worden genoemd de Wetenschap en Techniek Week, Kennislink, de participatie in Jet-Net, de diverse evenementen en het Fonds voor Wetenschapsredacteurs. De expertisefunctie wordt minder herkend of gewaardeerd dan de initiatiefunctie en de functie financiële dienstverlening. Hoewel de subsidiefunctie het beste uit de bus komt, heeft een aantal respondenten hierop geen zicht omdat hun organisatie niet in aanraking is gekomen met deze functie. Respondenten hebben beperkt weet van de concrete afspraken tussen Stichting Weten en de overheid, zoals vastgelegd in het Meerjarenplan Stichting Weten.

Het beeld dat respondenten hebben van Stichting Weten spoot (waarschijnlijk mede daardoor) niet altijd met de verwachtingen: het imago van Stichting Weten varieert van zeer matig tot positief, sommige respondenten hebben geen helder beeld. *Het imago* (of het voldoen aan verwachtingen) wordt mede beïnvloed door de mate waarin Stichting Weten erin is geslaagd haar nieuwe rol (van uitvoerder in 1997 naar makelaar/schakelaar in 2001) over te brengen. Bij de expertisefunctie is het de respondenten onvoldoende duidelijk (geworden) dat Stichting Weten hierop schakelt en maakt van de (kennis)aanbodzijde naar de (kennis)vraagzijde en vice versa in plaats van zelf de kennis te ontwikkelen (of in huis te halen). De intermediaire rol die Stichting Weten vervult en haar uitvoerende verantwoordelijkheid voor de Wetenschap en Techniek Week is voor respondenten niet steeds eenduidig en leidt tot uitwaaiende verwachtingen. Het budget van Stichting Weten wordt door respondenten gezien als zeer beperkt, mede in het licht van de ambities en uitdagingen die bij het veld zijn gewekt door de BBB-nota.

Organisatie en toekomstbeeld

In het onderzoek hebben veel respondenten zich ook uitgesproken over de organisatie (bijlage 5) en over het toekomstbeeld van de stichting. Veel geïnterviewden (85%) vinden het bestuur te weinig zichtbaar en zouden dat graag anders zien. Vanaf de oprichting en in de planperiode heeft Stichting Weten volgens de respondenten te maken gehad met te veel directiewisselingen. Het merendeel van de respondenten vindt dit een onwenselijke situatie. Uit de consultatieronde komt het beeld naar voren dat er sinds 2003, het moment van aantreden van de nieuwe directeur, een aanwijsbare verbetering is opgetreden in zichtbaarheid en resultaat van de stichting (de kwantiteit en kwaliteit van producten). Over de medewerkers hebben respondenten veelal een onvoldoende helder beeld, of hebben twijfel of de kwalificaties passend zijn.

Hoewel er kritiek is op het functioneren van de stichting vindt 2/3 van de respondenten (van WTC-organisaties) dat Stichting Weten moet doorgaan met het vervullen van haar missie en functies. Daarbij heeft men dan wel suggesties voor een aantal verbeteringen: meer gezag, meer profilering, meer toegevoegde waarde. Respondenten die geen mening (19%) hebben over de toekomst van Stichting Weten, geven veelal als reden dat men het veld niet overziet of dat men hierover (nog) niet heeft nagedacht. Slechts een kleine groep (8%) zegt dat Stichting Weten beter kan worden opgeheven, omdat het nooit goed kan gaan 'met zo'n beperkt budget en zo'n grote doelstelling'.

Conclusies op basis van tertiaire criteria

- De *missie* van Stichting Weten wordt in algemene termen onderschreven door vrijwel alle respondenten. Een minderheid van respondenten (wetenschappers) vindt de expertisefunctie niet bij de missie horen;
- De *concrete afspraken* tussen Stichting Weten en de overheid, zoals vastgelegd in het Meerjarenplan 2001-2004, zijn beperkt bekend bij respondenten. Het communiceren daarvan heeft (nog) niet het beoogde effect gehad;
- De *drie functies* makelen en schakelen, expertisestersteuning en subsidieverstrekking worden onderschreven. De expertisefunctie van Stichting Weten moet echter beter in zijn aanpak (makelen en schakelen erop) worden gecommuniceerd;
- *Het imago* van Stichting Weten varieert van zeer matig tot positief;
- Geïnterviewden vinden het bestuur te weinig zichtbaar en zien dit graag anders;
- Respondenten zijn van mening dat het aanstellen van de nieuwe directeur zijn vruchten begint af te werpen, respondenten missen een helder beeld hoe de kwaliteiten van medewerkers van Stichting Weten passen bij de taakstelling;
- Tweederde van de respondenten is van mening dat - hoewel er ook kritiek is - Stichting Weten moet doorgaan. Stichting Weten kan daarbij een scherper profiel formuleren en dit (nog) helderder communiceren, alsmede de externe relaties verbeteren;
- Het budget van Stichting Weten is zeer beperkt, gezien wat men van de stichting verwacht, mede in het licht van de ambities en uitdagingen die bij het WTC-veld zijn gewekt door de BBB-nota.

Constatering voor de toekomst

- Stichting Weten kan haar missie en functies intensiever en breder communiceren naar haar werkomgeving, waarbij concrete afspraken tussen Stichting Weten en de overheid meer onder de aandacht worden gebracht. Met name de expertisefunctie van de stichting en de rol m.b.t. de Wetenschap en Techniek Week voor de werkomgeving moeten worden verhelderd;
- De organisatie van Stichting Weten moet na een periode van interne opbouw, in lijn met de recente positieve ontwikkeling (in 2003) worden uitgebouwd. Daarbij kan worden gedacht aan (nog) meer externe gerichtheid, ondernemerschap en helderder profilering van bestuur, directie en medewerkers;
- Het budget van Stichting Weten moet duidelijk(er) in overeenstemming gebracht worden met de ambities en uitdagingen die voortvloeien uit de BBB-nota.

3. De rol van de overheid

BBB-nota als beleid

In 2000 heeft de overheid (de ministeries van OCenW, LNV en EZ) haar visie op WTC neergelegd in de nota Wetenschap- en Techniekcommunicatie 'Boeiend, Betrouwbaar en Belangrijk'. Deze nota formuleert als hoofddoel van het overheidsbeleid:

'het krachtig stimuleren van de belangstelling en het enthousiasme voor en de kennis van wetenschap en technologie onder de verschillende doelgroepen van de bevolking en het stimuleren van de kritisch-maatschappelijke discussie hierover door een breed publiek.'

Voor dit hoofddoel heeft de overheid een economisch motief, een cultureel motief en een democratisch motief. De nota constateert dat een groot aantal spelers actief is op het terrein van WTC en dat de media aandacht besteden aan wetenschap en techniek. Ook stelt de nota dat de kennisinstellingen, maar ook bedrijven in toenemende mate hun verantwoordelijkheid nemen om over ontwikkelingen in wetenschap en techniek te communiceren. Het overheidsbeleid is uitgangspunt geweest voor het Meerjarenplan van Stichting Weten.

De meerderheid van de geïnterviewde (vertegenwoordigers van) organisaties in de werkomgeving van Stichting Weten kan zich vinden in de geformuleerde hoofddoelstelling van WTC in de BBB-nota. Daarbij blijkt een drietal beelden te bestaan over de vraag wat deze doelstelling betekent voor de praktijk:

1. Communicatie over wetenschap en techniek dient zich te *richten op betrokkenheid van de bevolking* bij wetenschap en techniek. Wetenschap en techniek zijn processen die onze moderne westerse samenleving kenmerken en doordringen. Om die reden moeten samenleving en overheid zich erop richten dat iedereen als het ware deelgenoot is van deze processen en daarin participeert door er kennis van te nemen, er over te discussiëren en zich meningen te vormen. De overeenkomst met cultuurpolitiek dringt zich op. Men zou deze interpretatie dan ook de 'cultureelrijke' interpretatie kunnen noemen, om met één van de respondenten te spreken.
2. Communicatie over wetenschap en techniek met *als referentiepunt de kenniseconomie*. WTC moet bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de Nederlandse economie. In deze interpretatie wordt sterk nadruk gelegd het stimuleren van jongeren om in studie- en arbeidsloopbaan te kiezen voor wetenschap en techniek. Binnen deze interpretatie zijn er ook opvattingen die een sterke nadruk leggen op de aanpak van het vraagstuk bèta/techniek: WTC moet in het teken worden gezet van het zoeken naar oplossingen voor het tekort aan bètatechnisch opgeleiden.
3. WTC als begrip waaronder vallen: wetenschaps- en techniek*communicatie*, wetenschaps- en techniek*educatie* (WTE), *verhogen toestroom* naar wetenschappelijke en bèta/technische opleidingen, kennistransfer tussen wetenschap en toepassingen in het licht van de Nederlandse kenniseconomie. In deze opvatting wordt ook WTE benadrukt.

De eerste twee interpretaties komen in feite overeen met subdoelstellingen en uitdagingen voor WTC zoals genoemd in de BBB-nota. De derde interpretatie, waarin de samenhang van WTC met educatie, beroepskeuze en kennistransfer wordt benadrukt, komt als zodanig niet in de nota voor, maar kan geplaatst worden in het streven de rollen van actoren in de WTC te verduidelijken en te zoeken naar samenwerkingsmogelijkheden.

WTC-organisaties over het beleid

In de gesprekken met de vertegenwoordigers van WTC-organisaties valt op dat men over de manier waarop de overheid haar rol vervult ofwel zeer kritisch is, of geen beeld heeft. De opvatting dat de overheid haar rol weinig krachtig invult is daarbij wijd verbreid, vooral bij vertegenwoordigers uit de wereld van de wetenschap, maar ook bij intermediaire organisaties en experts. Ook leeft de opvatting dat het WTC-terrein moeilijk te sturen is, dan wel dat de overheid niet sterk is in regie. Deze verschillende opvattingen komen voor bij alle onderscheiden categorieën respondenten.

Het brede hoofddoel van WTC en de verschillende uitdagingen door de overheid geformuleerd in de BBB-nota worden

4. WTC-systeem

ervaren als zeer ambitieus. Voorts wordt de overheid gepercipieerd als onzichtbaar en zwak opererend. De indruk bestaat dat het een met het ander samenhangt: ambitieuze doelstellingen van de overheid, waarvan de realisatie niet zichtbaar is, leiden tot teleurstelling over het WTC-beleid van de overheid. In het verlengde daarvan: als Stichting Weten wordt gezien als uitvoerder van het overheidsbeleid, dan leidt deze teleurstelling over de rol van de overheid ook tot kritiek op Stichting Weten.

Conclusies over de rol van de overheid

- De doelen van het overheidsbeleid worden ervaren als zeer ambitieus, waarbij men geen zichtbare resultaten ziet;
- De respondenten ervaren de invulling van de rol van de overheid als (onzichtbaar en) zwak;
- De doelstelling en (uiteenlopende) uitdagingen van het overheidsbeleid zijn in de werkomgeving van Stichting Weten bekend (dan wel leven er soortgelijke doelstellingen en uitdagingen);
- Deze combinatie van ambitieuze doelstellingen en onzichtbare realisatie, leidt tot teleurstelling over het WTC-beleid van de overheid. Dit wordt veelal -ten onrechte- op het conto van Stichting Weten geschreven.

Constateringen voor de toekomst

- De doelstellingen van het WTC-beleid, die op zichzelf weerklank vinden in het veld, zouden concreter benoemd kunnen worden in termen van te behalen en meetbare outcome, zodat de mate van doelbenadering kan worden vastgesteld;
- Hiertoe kan worden aangesloten op de ontwikkeling dat in Europees verband relevante kengetallen m.b.t. de doelen van WTC worden gegenereerd. Een eerste exercitie op dit punt is geleverd in het rapport kengetallen WTC (Stichting Nederland Kennisland i.s.m. Stichting Weten);
- Helderheid over concrete doelen kan frustraties m.b.t. 'onzichtbare' resultaten voorkomen.

Het systeem van Wetenschaps- en Techniekcommunicatie kan worden beschreven als een stelsel van actoren, met onderscheiden verantwoordelijkheden en taken op het gebied van WTC. Dat stelsel opereert tussen aan de ene kant de kennisproducenten (onderzoeksinstituten, universiteiten, bedrijven) en aan de andere kant het publiek. De BBB-nota onderscheidt een aantal groepen actoren. Kort samengevat zijn dit - naast de overheid - uitvoerders van WTC, intermediaire organisaties en koepelorganisaties.

De nota WTC in Kengetallen groepeerde de diverse actoren in het WTC-systeem analoog aan het Europese onderzoek 'Benchmarking the promotion of RTD culture and Public Understanding of Science', te weten: kennisinstellingen, bedrijfsleven, science centra en musea, media, overheid (en politiek) en het onderwijs. Voor de specifieke Nederlandse situatie kunnen de koepels (NWO, KNAW en VSNU) als aparte subgroep worden genoemd. Dit levert een groep van 6 compartimenten op waarlangs in de (nabije) toekomst kan worden gewerkt.

Organisaties over het WTC-systeem

Vrijwel niemand van de geïnterviewde vertegenwoordigers van WTC-organisaties is van mening dat het systeem van WTC effectief en efficiënt is, hoewel een enkeling wijst op de Eurobarometer, waarin Nederland feitelijk relatief goed scoort ten opzichte van andere landen in Europa op WTC-relevante kengetallen. Over de oorzaken van dit gevoelde gebrek aan effectiviteit en efficiëntie leeft een aantal opvattingen:

1. *Gebrek aan eenduidigheid* in de doelstelling van WTC: als de interpretatie van de doelstelling van WTC beweegt van een 'cultureel' naar een 'kenniseconomische' invalshoek en weer terug, dan moet men niet verbaasd zijn dat het met de effectiviteit en efficiëntie slecht is gesteld. Een andere benadering is de stelling dat het systeem van WTC niet effectief kan zijn als WTC wordt ingevuld als zendingswerk over de positieve verworvenheden van wetenschap en techniek. Een iets ander accent wordt gelegd door degenen die stellen dat de effectiviteit laag is omdat de doelstelling zo ambitieus is. Een bescheidener doelstelling zal kunnen leiden tot meer effectieve inzet van middelen, is hier het idee.
2. Het systeem van WTC bestaat uit *sterk uiteenlopende actoren*. De motieven van de actoren om te communiceren over wetenschap en techniek lopen sterk uiteen. Voor ondernemingen staat het waarborgen van voldoende (toekomstige) gekwalificeerde arbeidskrachten centraal. Voor universiteiten speelt het bevorderen van de instroom van studenten een belangrijke rol. Commerciële media beogen continuïteit en rendement. Onderzoeksinstituten hebben als hoofdtaak het doen van wetenschappelijk onderzoek, waarop zij worden beoordeeld. En dan zijn er nog enkele actoren die uitdrukkelijk en expliciet WTC tot hoofddoelstelling hebben. Deze diversiteit in motieven staat effectiviteit en efficiëntie in de weg, meent men.
3. *Te weinig focus/veelheid van actoren* in het systeem van WTC. In deze optiek is de veelheid van spelers en de veelheid van initiatieven de belangrijkste oorzaak voor het gevoelde gebrek aan effectiviteit en efficiëntie. In deze zienswijze moet er veel meer samenhang komen, deels door fusie van actoren, deels door te werken met integrale plannen, waarin alle initiatieven hun plaats hebben. Sommigen pleiten voor het opheffen van intermediaire organisaties; het systeem zou ook zonder deze organisaties goed kunnen functioneren.

Het beeld dat overheerst is dat het WTC-veld een verzameling van actoren herbergt met sterk uiteenlopende belangen, doelstellingen, handelingsmotieven en culturen. Daarbij nemen velen het begrip 'versnippering' in de mond als zij spreken over het veld van WTC. De verwachting dat het veld van WTC samenhang zou (moeten) vertonen, spoort niet met de beleving van veelheid, en diversiteit. De klachten over versnippering en verwachtingen omtrent de rol van Stichting Weten vloeien deels hieruit voort.

Opmerkelijk is dat de feitelijk toegenomen samenhang en samenwerking in de afgelopen jaren (Vereniging Science Centra, alliantie N5, Jet-Net, projecten op Jaarthema's, een werkend Fonds voor Wetenschapsredacteuren, brede samenwerking in Kennislink), het beeld van versnippering niet heeft weggenomen. Dat kan betekenen dat de verwachtingen

5. Toekomstverkenning⁴

hoger zijn (model van WTC als branche) dan de realiteit (WTC als heterogeen systeem). Deels zal meespelen dat een oud beeld blijft 'hangen'. Uiteraard speelt ook de ambitie om de WTC te zien bloeien.

Financiën van het WTC-systeem

De middelen die Stichting Weten namens de rijksoverheid inzet voor de publiekscommunicatie bedragen circa 4,5 miljoen euro op jaarbasis in de planperiode 2001-2004. Deze middelen vormen een beperkt deel van wat feitelijk omgaat op het terrein van WTC, naar ruwe schatting 50 miljoen euro (indicatie Nipo Consult, 1999), dus circa 10%. In vergelijking met het door de Vereniging van Science Centra als streefwaarde benoemde bedrag van minimaal 255 miljoen euro (Strategie-nota, april 2003), op basis van een wenselijke 'share-of-mind' van 3% van de R&D investeringen, is de financiële armslag die bij de stichting aanwezig is als zeer beperkt te karakteriseren. De respondenten uit de evaluatie benoemen deze beperktheid van middelen als een beleidsprobleem, gegeven de overheidsambities.

Conclusies over het WTC-systeem

- Het WTC-systeem is heterogeen, met een beperkte beleving van gemeenschappelijke doelstellingen en interne en onderlinge samenhang. Actoren verschillen ook in de mate van onderlinge samenhang (deelsystemen). Zo zijn actoren uit onderwijs- en kennisveld onderling redelijk georganiseerd. Voor de wereld van de media geldt dat minder;
- In het WTC-systeem is onvoldoende backing voor het handelen en acteren. In de BBB-nota zijn diverse actoren in het WTC-systeem taken toebedeeld. Het komt de respondenten voor alsof Stichting Weten voor 'alle' acties staat (en daar ook op afgerekend wordt);
- De heterogeniteit van het systeem moet bij het denken over het verbeteren van de effectiviteit en efficiëntie als uitgangspunt worden genomen. De indeling in (6) compartimenten sluit beter aan bij de werkelijkheid. De doelen dienen dan ook per compartiment te worden ontwikkeld, welke tezamen een integraal actieplan vormen waarover regie kan worden gevoerd. Elke actor (of elk compartiment) dient zijn verantwoordelijkheid te nemen voor het realiseren van de met elkaar overeen gekomen doelen en acties;
- Iedere actor beoordeelt Stichting Weten vanuit zijn eigen perspectief. Dat verklaart dat uit de interviews een veelheid van beoordelingen van Stichting Weten naar voren komt; elk naar eigen maatstaf;
- De middelen van Stichting Weten bedragen circa 4,5 miljoen euro op jaarbasis. Dit is (slechts) 10% van wat er feitelijk omgaat in het (publieke) WTC-systeem.

Constateringen voor de toekomst

- In het WTC-beleid is rekening te houden met de structurele diversiteit aan actoren op WTC-terrein (WTC is niet een branche met vakorganisatie). Samenhang, samenwerking en focus zijn wel te bereiken op deelsysteemniveau of compartimentniveau (zie de oprichting van de Vereniging van Science Centra), bij WTC-activiteiten in relatie tot maatschappelijke issues (zie allianties als de N5 en Jet-Net m.b.t. bèta en techniek), en op inhoudelijke thema's (zoals het Jaarthema waarop partijen inschrijven met projecten);
- De makel- en schakelfunctie van Weten heeft vooral toegevoegde waarde waar deze gericht is (blijft) op versterking van samenhang in deelsystemen, op stimuleren van samenwerking rond maatschappelijke en issues, en op programmaontwikkeling op relevante inhoudelijke thema's;
- De indeling in compartimenten, zoals in Europees verband gangbaar en benut in de studie Kengetallen WTC, lijkt voor de toekomst goede handvatten te bieden voor de benadering van het WTC-systeem;
- De Vereniging Science Centra heeft een bedrag van 255 miljoen euro berekend als wenselijk (3% van 3%).

Vraagstelling en onderzoeksaanpak

Ter voorbereiding op een nieuw nationaal meerjarenplan Wetenschaps- en Techniekcommunicatie (WTC) heeft Stichting Weten gezamenlijk met managementadviesbureau McKinsey & Company een verkenning uitgevoerd naar de invulling van het WTC-beleid in de komende jaren. De wensen en behoeften van het WTC-veld *zèlf* waren daarvoor het uitgangspunt. De verkenning is opgebouwd uit twee delen:

1. De vaststelling van doelstellingen, knelpunten en wenselijke acties voor WTC in de komende jaren;
2. Een beschrijving van de huidige stand van zaken met betrekking tot WTC in Nederland.

De toekomstverkenning werd gefaseerd uitgevoerd. Na een (interne) oriëntatiefase en een consultatie van de Ministeries van OCenW en EZ is een onderzoeksopzet voorgelegd aan de koepels KNAW, NWO en VSNU. Op basis van de input van deze organisaties is een definitieve opzet voor de verkenning gemaakt. In de vorm van mondelinge interviews (deels open, deels meerkeuzevragen) heeft een consultatie plaatsgevonden van veertig sleutelfiguren van instellingen aan de zijde van kennisvraag, kennisaanbod, intermediairs, koepels, media en beleidsmakers/overheid.

Scherp de definitie van WTC aan

Onder WTC wordt in de toekomstverkenning verstaan: 'alle voor het brede publiek bestemde (= populaire) Nederlandstalige informatie over wetenschap en techniek'. De definitie is weliswaar bruikbaar, maar éénderde van de respondenten is van mening dat de afbakening van het WTC-veld verder moet worden aangescherpt. De huidige definitie heeft geleid tot grote onduidelijkheid en verdeeldheid over taken, rollen en financiering binnen het veld.

Kwantificeer WTC-doelstellingen en meet voortgang en resultaat

De overheid noemt in de Nota 'Boeiend, Betrouwbaar en Belangrijk' (2000) drie motieven voor WTC: economisch, democratisch en cultureel. Respondenten achten met name het economisch en democratisch motief de belangrijkste redenen om, ook met het oog op de toekomst, in WTC te investeren. Aan respondenten is de vraag voorgelegd op welke wijze het succes van toekomstig WTC-beleid gemeten zou moeten worden. Van hen heeft 96 procent behoefte aan een kwantitatieve formulering van de WTC-doelstellingen. Het veld vindt permanente evaluatie en sturing op resultaat cruciaal. De respondenten is tevens gevraagd hoe deze kwantitatieve doelstellingen er uit moeten zien. De doelstelling dat meer mensen zeggen 'goedgeïnformeerd te zijn over W&T' kreeg van 43% van de respondenten hoge prioriteit, gevolgd door de doelstelling dat meer mensen een opleiding in bèta of techniek afronden (28% hoge prioriteit). De meeste respondenten achten verder onderzoek naar haalbare WTC-doelstellingen noodzakelijk.

Richt je op jongeren en kinderen, op bèta/techniek, op ouders en docenten

Een andere boodschap die uit de interviews naar voren komt is: zet WTC en Wetenschaps- en TechniekEducatie (WTE) dáár in waar ze effect hebben. WTC en WTE moeten zich de komende jaren in het bijzonder richten op jongeren. Een grote groep respondenten (77%) wenst nadrukkelijk WTC- en WTE-inzet op leerlingen in het voortgezet onderwijs. Aandacht voor deze groep kan de trend van een dalende interesse in een bèta- of een technische opleiding keren. In totaal 56% van de respondenten legt prioriteit bij leerlingen in het basisonderwijs. Deze kinderen zijn nieuwsgierig en enthousiast en bevinden zich een leeftijd waarop attitudes gevormd worden. Extra WTC-aandacht voor volwassenen (38% hoge prioriteit) is nuttig omdat zij als (groot)ouder of docent kinderen en jongeren beïnvloeden.

⁴ Salomon, M., S.A. Richardson, A.L. Loos, R.R. Braam en J. Voltman, *Innovatie van de WTC in Nederland. Resultaten van de Toekomstverkenning Wetenschaps- en techniekcommunicatie*. [McKinsey & Company/Stichting Weten]. Stichting Weten, Amsterdam, 2003.

6. Conclusies en Samenvatting

Integreer WTC en WTE

WTC en WTE moeten elkaar aanvullen en versterken. WTC moet zich, voor jong en oud, voornamelijk richten op actuele maatschappelijke issues en op wetenschappelijke ontdekkingen. In het primair en voortgezet onderwijs moet met name aandacht besteed worden aan het opbouwen van basiskennis in alle wetenschappelijke disciplines. In het voortgezet onderwijs moet WTE de leerlingen daarnaast ondersteunen bij hun studie- en beroepskeuze. Verder moeten WTC-initiatieven inhoudelijk aansluiten op het onderwijs programma. Leerlingen moet een goede leeromgeving worden geboden, waarin zowel binnenschools als buitenschools ruimte is om talent maximaal te ontwikkelen. Kennisinstellingen, bedrijven en science centra hebben daarin elk hun verantwoordelijkheid. Veel meer dan nu moet aangesloten worden bij de behoefte van afzonderlijke doelgroepen. Om te bepalen wat deze behoeften zijn, is nader onderzoek noodzakelijk.

Stel een integraal meerjarenplan op voor WTC en WTE

Respondenten pleiten voor een concreet en integraal meerjarenplan voor WTC en WTE. Het plan moet worden opgesteld door samenwerking tussen alle (koepels van) WTC-partijen. Een *actieplan* zal deel uit moeten maken van dit meerjarenplan, waarin per partij duidelijk taken en verantwoordelijkheden worden vastgelegd. De substantiële vergroting van de belangstelling onder jongeren voor bèta-techniek is een WTC-doelstelling die hoog op de agenda van het Innovatieplatform moet worden geplaatst.

Coördineer landelijk, implementeer regionaal

Door een bundeling van krachten, in de vorm van allianties van bestaande WTC-partijen, kan het totale veld beter en efficiënter worden gecoördineerd. Programma's voor kenniscommunicatie moeten een landelijk fundament krijgen en een regionale implementatie.

Stel voldoende financiële middelen beschikbaar

Een dergelijk sturingsmodel heeft alleen kans van slagen als private en publieke partijen daar beide deel van uitmaken, en als wordt gestart vanuit een vraaggestuurde aanpak. De overheid, private sector en kennisinstellingen moeten samen garant staan voor voldoende budget om de aspiraties in het meerjarenplan daadwerkelijk te kunnen realiseren. De Vereniging Science Centra heeft beraamd dat jaarlijks 255 miljoen euro nodig is voor een effectievere WTC. Dat is 3 procent van de huidige Nederlandse R&D-bestedingen

Dit is de executive summary van de evaluatie van Stichting Weten over de periode januari 2001 tot de zomer 2003. Stichting Weten is een onafhankelijke intermediaire organisatie in het veld van Wetenschaps- en Techniekcommunicatie in Nederland. *Haar missie is omschreven in het Meerjarenplan 2001 - 2004: Stichting Weten bevordert de communicatie tussen het brede publiek en de wetenschap(pers) over wetenschap en techniek, zodat bij het publiek de algemene kennis en het inzicht in wetenschap, in (nieuwe) wetenschappelijke ontwikkelingen en hun maatschappelijke consequenties, en in het wetenschapsbedrijf (en het belang daarvan voor de maatschappij) toeneemt. Vanuit (drie) hoofdfuncties wordt output gerealiseerd op met de overheid afgesproken (zeven) aandachtsgebieden.*

Voor de evaluatie van Stichting Weten is het volgende kader gehanteerd:

Primaire criteria

1. De mate van realisatie van het Meerjarenplan 2001 - 2004
2. Score op de overeengekomen outputindicatoren

Secundaire criteria

3. Mate van realisatie van de Galjaard-aanbevelingen

Tertiaire criteria

4. Het beeld (imago) van de stichting in haar werkomgeving
5. De mate waarin de stichting gezag heeft verworven
6. De mate van realisatie van multi-actor-financiering

Overheidsbeleid als context

Het systeem van WTC als context

Conclusies op basis van primaire criteria

- Stichting Weten heeft haar overeenkomst met de rijksoverheid, zoals neergelegd in het Meerjarenplan 2001-2004, vrijwel geheel gerealiseerd, terwijl zij nog pas halverwege de planperiode is en 2001 een overgangsjaar was;
- In 2003 worden aantoonbare (beleids)wijzigingen gerealiseerd: meer focus en een verveelvoudiging van (een aantal) producten voor (en door) het WTC-veld;
- Stichting Weten realiseert met betrekking tot de outputcriteria het merendeel van de streefwaarden.

Conclusies op basis van secundaire criteria

- Stichting Weten heeft na het opleveren van het rapport van de commissie Galjaard (1999) stelselmatig gewerkt aan de daarin opgenomen aanbevelingen en deze alle gerealiseerd.

Conclusies op basis van tertiaire criteria

- De *missie* van Stichting Weten wordt in algemene termen onderschreven door vrijwel alle respondenten. Een minderheid van respondenten (wetenschappers) vindt de expertisefunctie niet bij de missie horen;
- De *concrete afspraken* tussen Stichting Weten en de overheid, zoals vastgelegd in het Meerjarenplan 2001-2004, zijn beperkt bekend bij respondenten; het communiceren daarvan heeft (nog) niet het beoogde effect gehad;
- De *drie functies* makelen en schakelen, expertise ondersteuning en subsidieverstrekking worden onderschreven. De expertisefunctie van Stichting Weten moet echter beter in zijn aanpak (makelen en schakelen erop) worden gecommuniceerd;
- *Het imago* van Stichting Weten varieert van zeer matig tot positief;
- Geïnterviewden vinden het bestuur te weinig zichtbaar en zien dit graag anders;
- Respondenten zijn van mening dat het aanstellen van de nieuwe directeur zijn vruchten begint af te werpen, respondenten missen een helder beeld hoe de kwaliteiten van medewerkers van Stichting Weten passen bij de taakstelling;
- Tweederde van de respondenten is van mening dat - hoewel er ook kritiek is - Stichting Weten moet doorgaan.

Weten kan daarbij een scherper profiel formuleren en dit (nog) helderder communiceren, alsmede de externe relaties verbeteren;

- Het budget van Stichting Weten is zeer beperkt, gezien wat men van Stichting Weten verwacht, mede in het licht van de ambities en uitdagingen die bij het WTC-veld zijn gewekt door de BBB-nota.

Conclusies over de rol van de overheid

- De doelen van het overheidsbeleid worden ervaren als zeer ambitieus, waarbij men geen zichtbare resultaten ziet;
- De respondenten ervaren de invulling van de rol van de overheid als (onzichtbaar en) zwak;
- De doelstelling en (uiteenlopende) uitdagingen van het overheidsbeleid zijn in de werkomgeving van Stichting Weten bekend (dan wel leven er soortgelijke doelstellingen en uitdagingen);
- Deze combinatie van ambitieuze doelstellingen en onzichtbare realisatie, leidt tot teleurstelling over het WTC-beleid van de overheid. Dit wordt veelal -ten onrechte- op het conto van Stichting Weten geschreven.

Conclusies over het WTC-systeem

- Het WTC-systeem is heterogeen, met een beperkte beleving van gemeenschappelijke doelstellingen en interne en onderlinge samenhang. Actoren verschillen ook in de mate van onderlinge samenhang (deelsystemen). Zo zijn actoren uit onderwijs- en kennisveld onderling redelijk georganiseerd. Voor de wereld van de media geldt dat minder.
- In het WTC-systeem is onvoldoende backing voor het handelen en acteren. In de BBB-nota zijn diverse actoren in het WTC-systeem taken toebedeeld. Het komt de respondenten voor alsof Stichting Weten voor 'alle' acties staat (en daar ook op afgerekend wordt).
- De heterogeniteit van het systeem moet bij het denken over het verbeteren van de effectiviteit en efficiëntie als uitgangspunt worden genomen. De indeling in (6) compartimenten sluit beter aan bij de werkelijkheid. De doelen dienen dan ook per compartiment te worden ontwikkeld, welke tezamen een integraal actieplan vormen waarover regie kan worden gevoerd. Elke actor (of elk compartiment) dient zijn verantwoordelijkheid te nemen voor het realiseren van de met elkaar overeen gekomen doelen en acties.
- Iedere actor beoordeelt Stichting Weten vanuit zijn eigen perspectief. Dat verklaart dat uit de interviews een veelheid van beoordelingen van Stichting Weten naar voren komt; elk naar eigen maatstaf.
- De middelen van Stichting Weten bedragen ca. 4,5 miljoen euro op jaarbasis. Dit is (slechts) 10% van wat er feitelijk omgaat op het WTC-veld.

Bijlage 1

Lijst van geïnterviewde organisaties (vertegenwoordigers van)

Organisatie	Naam	Functie
AVRO	Drs. S. Bouwmeister	Hoofd Dier en Natuur
AWT	Dr. V.C.M. Timmerhuis	Secretaris/directeur
Borger & Burghouts	Dr. E.J.H.M. Felix	Senior projectleider
C3	Drs. A.J. Mast	Directeur
Drents Museum	Drs. M.P. van Maarseveen	Directeur
Ecodrome	Dr. Th.C.M. Kemperman	v.m. Directeur
Gordion Cultureel Advies	Dr. R.R. Knoop	Directeur
iMPACT Advies BV	Ir. W.M.B. van Gool	Directeur
KNAW	Drs. C.H. Moen	Algemeen directeur
NEMO	P. Rijntjes	Algemeen Directeur
NFTW	Dr. H.P. Dits	Uitvoerend Secretaris
NIBI	Drs. L. van den Oever	Directeur
NPS TV	P. Geelhoed	Eindredacteur Het Klokhuis
NRC Handelsblad	Drs. D. van Delft	Chef Wetenschapsredactie
NWO	Dr. D. Zijdeveld	Hoofd beleid/bestuurszaken
Rathenau Instituut	Mr.drs. J. Staman	Directeur
RTV Rijnmond TV	R. Freijssen	Adjunct-hoofdredacteur
Rijkswaterstaat	Ir. A.M. Bos	Senior adviseur
Shell Nederland BV	Drs. P.H.A.M. Otten	Directeur Personeel
Stichting AXIS	Drs. W. van Oosterom	Directeur
Stichting KennisKring Amsterdam	Drs. H. Eppink	Directeur
Universiteit Leiden	Dr. J.M. van den Broek	Universitair docent
Universiteitsmuseum Utrecht	Drs. P. de Haan	Directeur
VNO-NCW	Drs. A.J.E.G. Renique	Secretaris Onderwijszaken
VSNU	Ir. H.W.J. Elbers	Directeur
Vrije Universiteit Amsterdam	Dr. J.Th.J.M. Willems	Universitair hoofddocent

Bijlage 2

Lijst van voornemens en realisaties

De functies van makelen en schakelen, expertise en financiële dienstverlening, die de overheid in de BBB-nota aan Stichting Weten toebedeelt, zijn in het Meerjarenplan 2001-2004 uitgewerkt in vijf aandachtsgebieden:

1. Versterking van de landelijke WTC-infrastructuur & Stimulering van (regionale) WTC-initiatieven;
2. Een inhoudelijk jaarthema en uitbouw van de Wetenschap en Techniek Week;
3. Het adviseren bij WTC-projecten van WTC-instellingen en personen;
4. Ondersteuning van de professionalisering van de WTC-sector;
5. Niet-themagebonden en themagebonden financiële ondersteuning/stimuleringsregelingen.

Daarnaast zijn in het meerjarenplan, op basis van de BBB-nota, twee extra aandachtsgebieden geformuleerd:

- +1. Extra aandacht voor massamedia en ICT als WTC-instrumenten;
- +1. Het WTC-project 'Verbreding Adoptierelaties Onderwijs'.

Door de onderzoekers van Ordina Public Management zijn de in het Meerjarenplan 2001-2004 geformuleerde voornemens per aandachtsgebied op een rij gezet en naar realisatie beoordeeld op basis van de Jaarverslagen en projectinformatie van Stichting Weten. Onderstaande tabel biedt een overzicht per aandachtsgebied van de voornemens en de realisatie. Daarbij is gelet op door Stichting Weten concreet ondernomen activiteiten om de voornemens tot uitvoer te brengen. Bij de interpretatie van het materiaal in dit hoofdstuk moet worden bedacht dat het Meerjarenplan betrekking heeft op de periode 2001 tot en met 2004, terwijl de evaluatie van bereikte resultaten op de voornemens uit het Meerjarenplan ongeveer halverwege de looptijd van het plan plaatsvindt.

Nr.	Voornemens Meerjarenplan 2001 - 2004 (per aandachtsgebied)	Realisatie ⁵
1. Versterking infrastructuur & Stimulering (regionale) initiatieven		
1	Stichting Weten zal praktische ondersteuning verlenen bij het starten van initiatieven om meer afgestemd en inhoudelijk themagericht te werken ter voorkoming van overlap.	■
2	Om WTC-initiatieven vanuit de vraagkant beter te kunnen stimuleren zal Stichting Weten een longitudinale publieksmonitor ontwikkelen. Verder zal het hieruit voortkomende beeld van (publieks)vragen worden aangevuld door regelmatige uitwisseling van ervaringen bij WTC-instellingen en door publieksenquêtes op deelgebieden.	■
3	Voor het beter doorgeleiden van initiatieven zal Stichting Weten een periodiek landelijk overleg 'Publiek en WTC' opstarten.	■
4	Onderhouden van contacten op het niveau van de Europese Unie en het stimuleren van het gebruik van EU-subsidies. Voorts het uitwisselen van ervaringen met zusterorganisaties.	■
5	Het ondersteunen en vergroten van de bekendheid van de tweejaarlijkse Eureka non-fictieprijs voor het beste populair-wetenschappelijke boek.	■
6	Om regionaal een goede WTC-infrastructuur te ontwikkelen en te verstevigen zal Stichting Weten zes parttime regiocoördinatoren aanstellen, die regionaal worden gedetacheerd bij andere instellingen waaronder regionale science centra.	■

⁵ ■ geheel of vrijwel geheel gerealiseerd

■ beperkt of niet gerealiseerd

Nr.	Voornemens Meerjarenplan 2001 - 2004 Stichting Weten (per aandachtsgebied)	Realisatie ⁵
7	Om de regio-impuls te versterken zullen regiocoördinatoren relaties ontwikkelen met universiteiten, publieke onderzoeksinstituten, WTC-instellingen en bedrijven. Verder zullen de al opgebouwde netwerken en kennisbanken van Axis worden overgenomen ten behoeve van de regiocoördinatoren.	■
2. Een inhoudelijk jaarthema en uitbouw van de Wetenschap en Techniek Week		
8	Stichting Weten stelt jaarlijks een inhoudelijk maatschappelijk relevant thema vast waarbij burgers worden geïnformeerd over nieuwe wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen die met het thema verband houden.	■
9	De Wetenschap en Techniek Week zal worden aangepast om het aantal belangstellenden te laten toenemen en om een verbinding te maken met het jaarthema.	■
10	De Wetenschap en Techniek Week zal regionaal worden verankerd met een door de regionale media gerealiseerde publiciteitscampagne. Daarnaast moet het aandeel van grote bedrijven en (semi-) overheidsinstellingen zodanig groeien dat deze groepen even zichtbaar in de Week zijn als de universiteiten en de para-universitaire onderzoeksinstituten.	■
11	WTC-instellingen die inspelen op het jaarthema zullen worden ondersteund met financiële projectbijdragen.	■
3. Het adviseren van WTC-instellingen en personen		
12	Voor de advisering op maat zal Stichting Weten een (elektronische) vraagbaak en helpdesk verder uitbouwen. De Weten-atlas biedt daarbij ondersteuning.	■
13	Voor een effectieve praktische advisering dienen inzichten, tools en tips beschikbaar te zijn. Stichting Weten zal vergaarde ervaringen bundelen in 'dossiers' en het Weten-webzine. Voorts zullen uitgaven over best practices worden gepubliceerd.	■
14	Stichting Weten zal de beschikbare kennis in Nederland over de benadering van specifieke doelgroepen in kaart brengen.	■
15	Om steeds een hogere toegevoegde waarde te kunnen leveren zal Stichting Weten de eigen professionele expertise op een hoger plan brengen.	■
4. Ondersteuning van de professionalisering van de WTC-sector		
16	Stichting Weten brengt het magazine Weten.nl uit met beknopte 'brenginformatie' en verwijzingen naar 'haalinformatie'.	■
17	Stichting Weten werkt aan de uitbouw van de op de publiekscommunicatie over wetenschap en techniek toegesneden mediatheek. Tweejaarlijks wordt een paper ontwikkeld over nationale en internationale ideeënontwikkeling en ervaringuitwisseling met betrekking tot WTC.	■
18	De Van Marumlezingen zullen worden voortgezet.	■
19	Stichting Weten zal in 2002 in samenwerking met een erkend opleidingsinstituut een praktijkgericht en beknopt opleidingsaanbod presenteren. Dit opleidingsaanbod zal met subsidie worden aangeboden aan onderzoekers en WTC-professionals	■

Nr.	Voornemens Meerjarenplan 2001 - 2004 (per aandachtsgebied)	Realisatie ⁵
5.	Themagebonden en niet-themagebonden financiële ondersteuning	
20	Voor de toekenning van financiële ondersteuning zal een strakker en transparanter toekenningskader worden ontwikkeld.	■
21	Binnen de beschikbare middelen dient een veelheid aan landelijke en regionale initiatieven – waar mogelijk gebundeld – ondersteund te kunnen worden en niet alleen enkele (zeer) grote projecten van slechts enkele instellingen.	■
22	Het aantal keren dat subsidie kan worden aangevraagd zal worden teruggebracht tot twee keer per jaar. De uitvoeringskosten zullen hierdoor dalen.	■
23	In de loop van 2001 zal bekend worden gemaakt op welke wijze de aan het (jaar)thema gebonden landelijke en regionale mix van publieksgerichte WTC-activiteiten in financiële zin zal worden ondersteund.	■
24	Er wordt naar gestreefd om in 2003 een verdeling van 50%-50% tussen themagerichte activiteiten en financiële ondersteuning van niet-themagebonden projecten te realiseren.	■
+1.	Extra aandacht voor massamedia en ICT	
25	Om de omroepen te ondersteunen bij en te stimuleren tot meer wetenschap in brede publieksprogramma's zal Stichting Weten het aanstellen van wetenschapsredacteurs bij de omroepen financieel ondersteunen.	■
26	Stichting Weten zal stappen zetten om een training in mediacommunicatie voor wetenschappers en universitaire docenten te ontwikkelen. Stichting Weten zal tot maximaal 50% in de kosten dragen.	■
27	Stichting Weten zal de contacten met de omroepen intensiveren onder meer via deelname in de Programmaraad van de Nederlandse Programma Stichting. Het 'blauwe boekje' met mediagenieke wetenschappers zal worden geëvalueerd. Verder zal in 2002 voor de media een numeracy-site worden ontwikkeld.	■
28	Stichting Weten zal nagaan of en hoe het jaarthema en de uitreiking van de WTC-prijzen meer aandacht in de media kunnen krijgen. Verder zal de Weten-agenda in 2001 worden geëvalueerd en op basis van de uitkomsten daarvan worden verbeterd.	■
29	Sinds 1999 werkt Stichting Weten, in het kader van het Nationaal Actieplan Elektronische Snelwegen, aan een Netwijzer Kennis. Eind 2002 dient het fundament van de Netwijzer Kennis te zijn gerealiseerd.	■
+1.	Het WTC-project Verbreding Adoptierelaties Onderwijs	
30	Voor vwo-leerlingen worden buitenschoolse ruimte gecreëerd om onderzoek te doen, respectievelijk ontwerpprocessen te doorlopen.	■
31	Stichting Weten zal met spelers in het werkveld contact leggen om te bezien welke activiteiten gerealiseerd kunnen worden om tot verbreding van de adoptierelaties te komen.	■

Bijlage 3

Expertisefunctie

Het realiseren van een landelijke expertisefunctie is een aloude wens, die bij de evaluatie van de PWT zowel als van Stichting Weten, en in de BBB-nota naar voren komt.⁶ In de BBB-nota worden aspecten van een expertisefunctie voor het eerst benoemd.⁷

Onder de expertisefunctie wordt verstaan (BBB-nota, p. 34):

1. Het hebben van inzicht in (nationale en internationale) ontwikkelingen in wetenschap en techniek die voor een breed publiek interessant zijn;
2. Het bevorderen van de deskundigheid en de professionaliteit van initiatieven voor wetenschap- en techniekcommunicatie;
3. Het beschikbaar hebben van een goed en systematisch overzicht van het veld voor wetenschap- en techniekcommunicatie;
4. Het (bij voorkeur in databanken en sites) beschikbaar hebben van antwoorden op vragen van het type 'wie-wat-waar';
5. Het (op bestuurlijk niveau) onderhouden van een groot netwerk in de wetenschappelijke wereld, het bedrijfsleven en in het veld van wetenschap- en techniekcommunicatie;
6. Het onderhouden van intensieve contacten met de media en het daartoe beschikbaar hebben en verspreiden van voor de media relevante informatie over interessante ontwikkelingen in wetenschap en techniek (nationaal en internationaal).

Voor een kleine organisatie als Stichting Weten, met 17 fte personele capaciteit, en een budget van circa 4,5 miljoen euro, is uiteraard niet op al deze aspecten volop realisatie mogelijk.

Stichting Weten heeft reeds in 1999 stappen gezet richting expertisecentrum. Door het laten uitvoeren van en publiceren van inventariserend onderzoek naar aanbod (het veld van wtc) en vraag (wat burgers willen weten). En door ontwikkeling van een mediatheek met naslagwerken, een (elektronische) vraagbaak, een WTC-atlas (met de uitkomsten van het inventariserend onderzoek), en het organiseren van lezingen door en voor professionals. Reeds langer bestond informatievoorziening aan journalisten (Weten agenda) en uitgave van een vaktijdschrift.

In het Meerjarenplan 2001-2004 heeft Weten de expertisefunctie vorm gegeven in de aandachtsgebieden:

1. Advisering van WTC-instellingen/personen;
2. Ondersteuning van professionalisering van de WTC-sector;
3. Financiële ondersteuning van projectactiviteiten van derden, door opschroeven van kwaliteitseisen;
4. Extra aandacht voor massamedia en ICT: o.a. via wetenschapsredacteurs bij televisie en radio.

Uitgangspunt hierbij is steeds geweest dat de WTC-expertise en -kennis in het uitvoerend veld moet toenemen, en dat de stichting hierin ondersteunt. Ook op WTC-kennisgebied is de stichting dus vooral makelaar en schakelaar. Het aanreiken van relevante informatie, het laten verrichten van praktijkgerichte studies met een breder karakter, zoals doelgroepinformatie, kengetallen, benchmark studies (Science Centra). Dat betekent ook dat de zichtbaarheid en uitstraling van Stichting Weten als expertisecentrum minder belangrijk is dan de geleverde toegevoegde waarde in het veld. Informatievoorziening en studies zijn steeds geënt op signalen uit het veld.

⁶ 'Wetenschapsvoorlichting en wetenschapsbeleid in Nederland, 1950 - 2000', Lou Dalderup, in: Gewina 23 (2000), pp. 165-192, Erasmus Publishing, Rotterdam 2000.

⁷ 'Boeiend, Betrouwbaar en Belangrijk, Nota Wetenschaps- en techniekcommunicatie', Ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Economische Zaken en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, SDU, Den Haag, 2000

Bijlage 4

WTC-systeem

Stichting Nederland Kennisland heeft i.s.m. Stichting Weten een eerste exercitie uitgevoerd om op de compartimenten inspanningen en resultaten in beeld te brengen via kengetallen voor WTC.⁸ Deze nota groepeert de diverse actoren in het WTC-systeem analoog aan het Europese onderzoek 'Benchmarking the promotion of RTD culture and Public Understanding of Science', te weten: kennisinstellingen, bedrijfsleven, science centra en musea, media, overheid (en politiek) en het onderwijs. Voor de Nederlandse situatie kunnen de koepels NWO, KNAW en VSNU als aparte subgroep worden genoemd. Dit levert 6 compartimenten op waarlangs in de (nabije) toekomst kan worden gewerkt.

De zes compartimenten in het WTC-systeem zijn:

1. Overheid

De rijksoverheid speelt een belangrijke rol als coördinator in het WTC-systeem. Provincies en gemeenten zijn op regionaal en lokaal niveau actief, onder andere bij verstrekking van subsidies.

2. Bedrijfsleven

Met name de R&D intensieve bedrijven zijn een belangrijke leverancier van WTC.

3. Kennisinstellingen

- Universiteiten, andere onderzoeksinstituten en het HBO zijn de plekken waar wetenschappelijke en technische kennis wordt gecreëerd. Publiekscommunicatie over hun activiteiten is essentieel voor het creëren van draagvlak in de samenleving.
- De koepels NWO, KNAW en VSNU vormen hierbinnen belangrijke partijen.

4. Onderwijs

Scholen zijn bij uitstek de plek waar kinderen worden geïnformeerd over wetenschap en techniek, zowel binnen het lesprogramma als via buitenschoolse activiteiten.

5. Science centra en musea

Bij de science centra en musea kunnen kinderen en volwassenen op een laagdrempelige, speelse wijze in aanraking komen met wetenschap en techniek.

6. Media

De (oude en nieuwe) media zijn als intermediair essentieel voor het bereiken van een breed publiek.

De overheid heeft de coördinatie van de WTC bij Stichting Weten geplaatst, om onafhankelijkheid en objectiviteit in de voorlichting te garanderen. Daarnaast heeft de overheid taken belegd bij andere instellingen, zoals het Rathenau Instituut en Stichting Axis. Voor de landelijke beleidsontwikkeling en monitoring spelen voorts adviesorganen als de AWT en instellingen als het SCP en CBS een belangrijke rol.

Deze nieuwe indeling in compartimenten van het WTC-aanbod is een aanzienlijke vereenvoudiging t.o.v. de meer specifieke indeling in 16 categorieën zoals door het Nipo destijds aangegeven.¹⁰ Voordeel van de indeling in deze zes compartimenten is dat naar doelstelling en betekenis voor de WTC de verschillende compartimenten intern relatief homogeen zijn en organisatiegraad bezitten die hen aanspreekbaar maakt voor beleidsinitiatieven.

⁸ 'Wetenschaps- en Techniekcommunicatie in kengetallen: een eerste exercitie', drs. K.S. van den Berg, drs. M. de Lange & drs. H. Westerhof, Stichting Nederland Kennisland, drs.ing. A.L. Loos, dr. R.R. Braam, Stichting Weten, Amsterdam 2003

⁹ 'Report from the Expert Group Benchmarking the Promotion of RTD Culture and Public Understanding of Science', Miller et. al., European Commission, 2002.

¹⁰ 'Op weg in het land van wetenschap- en techniekcommunicatie', drs. D. Schiet, drs. M. Klomp, en drs. E. Hermans, Nipo Consult, in opdracht van Stichting Weten, Amsterdam, december 1999.

Bijlage 5

Organisatie planperiode 2001 - 2004

Tabel 7 - Bestuursleden Stichting Weten

Naam	Rol	Functie	Bestuursperiode	
			Van	Tot
Prof.dr. F.A. van Vught	Voorzitter	Rector Magnificus Universiteit Twente	1998	heden
Dr. A.D. Wolff-Albers	Vice-voorzitter	v.m. Voorzitter Overleg Commissie Verkenningen	1997	heden
P. van Ingen	Secretaris	Eindredacteur VPRO TV	2001	heden
Dr. J. Maat	Penningmeester	Principal Scientist Food Unilever	2001	heden
Drs. E.M. d'Hondt	Bestuurslid	Bestuursvoorzitter VSNU	2001	heden
Ir. B. van Nederveen	Bestuurslid	President KIVI	2001	heden
Dr. K. Wiedhaup	Bestuurslid	v.m. Directielid Pharma Akzo Nobel, Bestuurslid Dreamstart, BioPartner	1998	heden

Tabel 8 - Oud-bestuursleden Stichting Weten

Naam	Rol	Bestuursperiode	
		Van	Tot
Z.K.H. Prins Claus der Nederlanden	Ere-voorzitter	1997	2002
Prof.dr. J.A. van Ginkel	Voorzitter	1997	1998
Drs. A.J.E.G. Renique	Secretaris	1997	2001
Mr. W.A. Tiedemann	Penningmeester	1997	2001
Drs. G.T.C. Bonhof	Bestuurslid	1997	2001
Ir. D. van der Meer	Bestuurslid	1997	1998
Dhr. H.L. Meijers	Bestuurslid	1997	2001
Ir. F.K.G. Ouwerschuur	Bestuurslid	1997	2001
Dr. J.C.G. Stam	Bestuurslid	1997	2001

Tabel 9 - Directie Stichting Weten

Periode		Naam	Rol
Van	Tot		
Huidige directie			
01-07-2002	Heden	Drs.ing. A.L. Loos	Directeur Stichting Weten
Voormalige directie			
01-01-2002	01-07-2002	Dr. H. Snijders	Tijdelijke waarneming door teamhoofd(en)
01-01-2002	01-07-2002	Dr. R.R. Braam	Tijdelijke waarneming door teamhoofd(en)
15-10-1999	01-01-2002	Ir. R. van der Valk	Directeur Stichting Weten
01-07-1999	15-10-1999	Ir. F.K.G. Ouwerschuur	Tijdelijke waarneming door bestuurslid
15-09-1998	01-07-1999	Ir. R. van der Valk	Interim directeur
01-01-1997	15-09-1998	Drs. F.T. van der Pols	Directeur SWTW Directeur Stichting Weten

